

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kansanterveyslain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kansanterveyslain säännöksiä yksilön ja hänen elinympäristönsä terveydensuojelun eli ympäristöterveydenhuollon järjestämisestä. Ehdotuksen mukaan olisi mahdollista siirtää ympäristöterveydenhuollon tehtävät kuntayhtymän jäsenkunnan tehtäviksi, kuten vuoden

1996 lopussa päättyneen vapaakuntakokeilun aikana on voitu menetellä. Lisäksi lakiin ehdotetaan otettavaksi ympäristöterveydenhuollon määritelmä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1998 alusta.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Yksilön ja hänen elinympäristönsä terveydensuojelu on osa kansanterveystyötä. Toimintaa kutsutaan vakiintuneen tavan mukaan ympäristöterveydenhuolloksi. Ympäristöterveydenhuollon piiriin luetaan useiden erityislakien mukaista toimintaa. Tärkeimmät lait ovat terveydensuojelulaki (763/1994), elintarvikelaki (361/1995), eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annettu laki (1195/1996), tuoteturvallisuuslaki (914/1986) sekä eläinlääkintähuoltolaki (685/1990). Kussakin laissa merkittävää toimeenpanovaltaa käyttää kunnan viranomaisen.

Kansanterveyslain (66/1972) 1 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään yksilön elinympäristön kohdistuvasta kansanterveystyöstä. Tätä toimintaa kuvaamaan on lain voimassaolon aikana vakiintunut käsite "ympäristöterveydenhuolto", vaikka itse sanaa ei ole ollut laissa. Toisaalta kunnissa on vuodesta 1986 toiminut kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetussa laissa (64/1986) tarkoitettu viranomainen, jota vuoden 1997 alusta voimaan tulleen muutoksen (1013/1996) jälkeen kutsutaan kunnan ympäristönsuojeluvii-

ranomaiseksi. Selkeyden vuoksi ympäristöterveydenhuoltoa kuvaavan käsitteen tulisi erottua ympäristönsuojeluun viittaavista käsitteistä. Muun muassa Euroopan yhteisön lainsäädännössä käytetään käsitettä terveydensuojelu kuvaamaan ympäristönsuojelulle rinnakkaista toimintaa, jonka tavoitteena on ihmisten ja eläinten terveyden suojeleminen elinympäristössä vaikuttavilta haitallisilta tekijöiltä. Tämän vuoksi ehdotetaan kansanterveyslain 1 §:n 2 momenttiin lisättäväksi käsite "ympäristöterveydenhuolto", jolla tarkoitettaisiin yksilön ja hänen elinympäristönsä terveydensuojelua.

Suomessa käynnistettiin vuoden 1987 lopussa kuntien itsehallinnon vahvistamiseen tähtäävä kehittämis- ja kokeiluhanke eli niin sanottu vapaakuntakokeilu. Vapaakuntakokeilusta annetun lain (718/1988) ja vapaakunnan oikeudesta poiketa eräistä säännöksistä ja määräyksistä annetun lain (592/1989) nojalla kokeilua toteutettiin vuoden 1989 alusta 56 vapaakunnassa ja yli 200 hallinnon kokeilukunnassa. Myöhemmin kokeilu on ulotettu koskemaan kaikkia kuntia ja myös kuntayhtymiä. Kokeilun tavoitteena oli kuntien itsehallinnollisen aseman vahvistaminen, kuntien hallinnon ja palvelujen kehittäminen,

voimavarojen käytön tehostaminen sekä kansanvaltaisen päätöksenteon ja kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien lisääminen. Kokeilu jatkui vuoden 1996 loppuun. Tarkoitus oli, että säännösten antamat vapaudet sisällytettäisiin tämän jälkeen pysyvään lain-säädäntöön.

Kansanterveyslain 5 §:n 4 momentista ilmenee, että annettaessa kansanterveyslain mukainen toiminta kuntayhtymän tehtäväksi sen hoidettavaksi on annettava myös kansanterveystyötä koskevien muiden lakien mukaiset tehtävät. Tämä säännös on ollut kansanterveyslaissa lain koko voimassaoloajan. Lakia säädetessä säännös katsottiin tarkoituksenmukaiseksi muun muassa siitä syystä, että kuntayhtymän jäsenkunnilla ei ole omia toimielimiä, jotka voisivat näistä tehtävistä huolehtia. Pidettiin myös epätarkoituksenmukaisena, että kansanterveystyöhön kuuluvia luonteeltaan paikallisia tehtäviä hoidettaisiin saman kunnan osalta kahdessa paikassa, sekä peruskunnassa että kuntayhtymässä, johon se kuuluu.

Eräät kansanterveystyön kuntayhtymään kuuluvat kunnat ovat käyttäneet vapaakuntalainsäädännön suoma mahdollisuutta hyväksyä ja hoitaneet kansanterveyslain 5 §:n 4 momentin säännöksestä poiketen ympäristöterveydenhuoltoa koskevien eri lakien mukaiset tehtävät kokonaan tai osittain kunnan omana toimintana. Onkin pidettävä tarkoituksenmukaisena, että kansanterveyslakiin tehtäisiin muutos, joka vakiinnuttaisi tällaisen mahdollisuuden käyttämisen jatkossakin. Erityisen tärkeää tämä on niille kunnille, jotka vapaakuntakokeilun nojalla ovat mahdollisuutta käyttäneet.

Ehdotettu muutos kansanterveyslain 5 §:n 4 momenttiin merkitsee sitä, että jäsenkunnat voisivat hoitaa ympäristöterveydenhuollon tehtävät omana toimintanaan, vaikka kunta olisi edelleen kansanterveystyön kuntayhtymän jäsen. Kysymys on siten poikkeuksesta pääsääntöön, jonka mukaan kuntayhtymä hoitaa kaikki jäsenkuntien kansanterveystyön tehtävät. Tarkoituksena on, että eri lakien mukaiset ympäristöterveydenhuollon kunnalle säädetyt tehtävät muodostaisivat kokonaisuuden. Jäsenkunnan osalta tämä merkitsi sitä, että sen ympäristöterveydenhuollon tehtävät hoidettaisiin joko kuntayhtymässä tai jäsenkunnassa. Tehtävien jakaminen jäsenkunnan ja kuntayhtymän kesken ei siten olisi mahdollista. Tämä vastaa kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta

annetun lain periaatetta, jonka mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävät muodostavat kokonaisuuden, joka on hoidettava samassa toimielimessä joko kunnassa tai kuntien yhteistyönä. Ehdotuksessa lähdetään myös siitä, että tehtävien siirrosta olisi sovittava jäsenkunnan ja kuntayhtymän kesken. Täten myös muut kuntayhtymän jäsenkunnat voivat vaikuttaa ratkaisuun. Jos jäsenkunta edellä lausutun mukaisesti itse hoitaa ympäristöterveydenhuollon tehtävät, voi jäsenkunta kansanterveyslain 6 §:n 1 momentin nojalla määrätä toimielimen, jolle nämä asiat kunnassa kuuluvat. Ympäristöterveydenhuollon tehtäviä ei voisi antaa usean toimielimen hoidettavaksi samassa kunnassa. Ympäristöterveydenhuoltoon kuuluviin valvontatehtäviin liittyvien intressiristiriitojen välttämiseksi olisi tarkoituksenmukaista, ettei näitä tehtäviä voitaisi antaa kunnanhallitukselle.

Kansanterveyslain 6 §:n 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä käytettäisiin sanaa "ympäristöterveydenhuolto". Lain 6 §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä otetaan huomioon ympäristönsuojelulautakuntien muuttuminen kunnan ympäristönsuojeluviranomaisiksi.

2. Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

3. Asian valmistelu

Esitys on Suomen Kuntaliiton aloitteen pohjalta valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä. Esitysluonnoksesta on pyydetty lausunnot sisäasiainministeriöltä, maa- ja metsätalousministeriöltä, kauppa- ja teollisuusministeriöltä, ympäristöministeriöltä, Suomen Eläinlääkäriliitto ry:ltä, Suomen Lääkäriliitto ry:ltä, Ympäristö- ja terveysalan tekniset ry:ltä, Kuntien terveystarkastajat KTV ry:ltä sekä Kunnallinen ympäristö- ja terveydenhoitoyhdistys ry:ltä.

4. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1998.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

kansanterveyslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 28 päivänä tammikuuta 1972 annetun kansanterveyslain (66/1972) 1 §:n 2 momentti, 5 §:n 4 momentti sekä 6 §:n 1 ja 2 momentti,
 sellaisina kuin niistä ovat 5 §:n 4 momentti ja 6 §:n 2 momentti laissa 248/1997 ja 6 §:n 1 momentti laissa 746/1992, seuraavasti:

1 §

Edellä 1 momentissa tarkoitettu kansanterveystyöstä, yksilön ja hänen elinympäristönsä terveydensuojelua (*ympäristöterveydenhuolto*) lukuun ottamatta, josta on säädetty erikseen, on voimassa, mitä tässä laissa säädetään, jollei muussa laissa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä toisin säädetä.

5 §

Milloin tämän lain mukainen toiminta on annettu kuntayhtymän tehtäväksi, sen hoidettavaksi on annettava myös kansanterveystyötä koskevien muiden lakien mukaiset kunnan tehtävät. Tästä poiketen kuntayhtymä voi kuitenkin antaa sen jäsenkunnan hoidettavaksi ympäristöterveydenhuollon tehtävät sovittuaan asiasta jäsenkunnan kanssa.

6 §

Kansanterveystyön toimeenpanoon kuuluvista tehtävistä huolehtii kunnan määräämä

monijäseninen toimielin (*toimielin*), jonka sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, on huolehdittava niistä tehtävistä, jotka muissa laeissa on säädetty terveyslautakunnan tai terveydenhoitolautakunnan tehtäväksi. Ympäristöterveydenhuolto voidaan kuitenkin antaa myös muun toimielimen tai sen jaoston tehtäväksi, ei kuitenkaan kunnanhallituksen tehtäväksi.

Jos kansanterveystyöstä huolehtii kuntayhtymä, sen on asetettava 1 momentissa tarkoitettu toimielin yhteisesti jäsenkuntia varten. Jos kuntayhtymään on yhden tai useamman jäsenkunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtäviä varten asetettu lisäksi erityinen toimielin, sen tehtäväksi voidaan kyseisten jäsenkuntien osalta antaa myös ympäristöterveydenhuolto.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 1997.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 9 päivänä lokakuuta 1997

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ministeri Terttu Huttu-Juntunen

Laki

kansanterveyslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 28 päivänä tammikuuta 1972 annetun kansanterveyslain (66/1972) 1 §:n 2 momentti, 5 §:n 4 momentti sekä 6 §:n 1 ja 2 momentti,
 sellaisina kuin niistä ovat 5 §:n 4 momentti ja 6 §:n 2 momentti laissa 248/1997 ja 6 §:n 1 momentti laissa 746/1992, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Edellä 1 momentissa tarkoitettusta kansanterveystyöstä, yksilön elinympäristöön kohdistuvaa terveydenhoitoa ja siihen liittyvää toimintaa lukuun ottamatta, josta on säädetty erikseen, on voimassa, mitä tässä laissa säädetään, jollei muussa laissa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä ole toisin säädetty tai määrätty.

Edellä 1 momentissa tarkoitettusta kansanterveystyöstä, yksilön ja hänen elinympäristönsä terveydensuojelua (ympäristöterveydenhuolto) lukuun ottamatta, josta on säädetty erikseen, on voimassa, mitä tässä laissa säädetään, jollei muussa laissa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä toisin säädetty.

5 §

Milloin tämän lain mukainen toiminta on annettu kuntayhtymän tehtäväksi, sen hoidettavaksi on annettava myös kansanterveystyötä koskevien muiden lakien mukaiset kunnan tehtävät.

Milloin tämän lain mukainen toiminta on annettu kuntayhtymän tehtäväksi, sen hoidettavaksi on annettava myös kansanterveystyötä koskevien muiden lakien mukaiset kunnan tehtävät. Tästä poiketen kuntayhtymä voi kuitenkin antaa sen jäsenkunnan hoidettavaksi ympäristöterveydenhuollon tehtävät sovittuaan asiasta jäsenkunnan kanssa.

6 §

Kansanterveystyön toimeenpanoon kuuluvista tehtävistä huolehtii kunnan määräämä monijäseninen toimielin (*toimielin*), jonka sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, on huolehdittava niistä tehtävistä, jotka muissa laeissa on säädetty terveyslautakunnan tai terveydenhoitolautakunnan tehtäväksi. Yksilön elinympäristöön kohdistuva terveydenhoito ja siihen liittyvä toiminta voidaan kuitenkin antaa myös muun toimielimen tai sen jaoston tehtäväksi.

Jos kansanterveystyöstä huolehtii kuntayhtymä, sen on asetettava 1 momentissa tarkoitettu toimielin yhteisesti jäsenkuntia varten.

6 §

Kansanterveystyön toimeenpanoon kuuluvista tehtävistä huolehtii kunnan määräämä monijäseninen toimielin (*toimielin*), jonka sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, on huolehdittava niistä tehtävistä, jotka muissa laeissa on säädetty terveyslautakunnan tai terveydenhoitolautakunnan tehtäväksi. Ympäristöterveydenhuolto voidaan kuitenkin antaa myös muun toimielimen tai sen jaoston tehtäväksi, ei kuitenkaan kunnanhallituksen tehtäväksi.

Jos kansanterveystyöstä huolehtii kuntayhtymä, sen on asetettava 1 momentissa tarkoitettu toimielin yhteisesti jäsenkuntia varten.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

Jos kuntayhtymään on yhden tai useamman jäsenkunnan ympäristönsuojelulautakunnan tehtäviä varten asetettu *toimielimen* lisäksi erityinen lautakunta, sen tehtäväksi voidaan kyseisten jäsenkuntien osalta antaa myös yksilön elinympäristöön kohdistuva terveydenhuolto ja siihen liittyvä toiminta.

Jos kuntayhtymään on yhden tai useamman jäsenkunnan *ympäristönsuojeluviranomaisen* tehtäviä varten asetettu lisäksi erityinen *toimielin*, sen tehtäväksi voidaan kyseisten jäsenkuntien osalta antaa myös *ympäristöterveydenhuolto*.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan
ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin
toimenpiteisiin.
